

POSTANOWIENIE

Dnia 8 kwietnia 2010 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Kazimierz Jaśkowski (przewodniczący)

SSN Halina Kiriło (sprawozdawca)

SSN Jerzy Kwaśniewski

Protokolant Anna Gryźniewska

w sprawie z wniosku M. Ś., E. Ś. i P. Ś.

przeciwko Prezesowi Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

o prawo do jednorazowego odszkodowania z tytułu wypadku przy pracy w gospodarstwie rolnym,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 8 kwietnia 2010 r.,

zagadnienia prawnego przekazanego postanowieniem Sądu Okręgowego Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w S.

z dnia 28 stycznia 2010 r.,

„ Czy definicja śmiertelnego wypadku przy pracy zawarta w art. 3 ust. 4 ustawy z dnia 30.10.2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (t.j. z dnia 22.09.2009 r. Dz.U. Nr 167 poz. 1322) znajduje zastosowanie poprzez treść art. 52 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 20.12.1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (t.j. z 2008 r. Nr 50 poz. 291) do definicji wypadku przy pracy rolniczej zawartej w art. 11 ust. 1 ostatnio cytowanej ustawy, czy też regulacja zawarta w tym przepisie ma charakter wyczerpujący i autonomiczny wobec treści art. 3 ust. 4 powołanej na wstępie ustawy wypadkowej".

odmawia podjęcia uchwały.

UZASADNIENIE

Przedstawione Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia w trybie art. 390 § 1 k.p.c. zagadnienie prawne powstało w następującym stanie sprawy.

Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego decyzją z dnia 7 stycznia 2009 r. odmówił wnioskodawczyni M. Ś. prawa do jednorazowego odszkodowania z tytułu wypadku przy pracy rolniczej, jakiemu uległ jej mąż T. Ś. w dniu 27 września 2006 r., albowiem Lekarz Rzecznawca KRUS orzeczeniem z dnia 21 listopada 2008 r., a następnie Komisja Lekarska KRUS orzeczeniem z dnia 29 grudnia 2008 r. ustalili 0% uszczerbku na zdrowiu ubezpieczonego w następstwie tegoż zdarzenia.

Uwzględniając odwołanie od powyższej decyzji Sąd Rejonowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w S. wyrokiem z dnia 18 listopada 2009 r. zmienił zaskarżoną decyzję i zasądził od Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Placówki Terenowej w S. na rzecz M. Ś. kwotę 47.000 złotych a na rzecz E. Ś. i P. Ś. kwoty po 9.400 złotych tytułem jednorazowego odszkodowania za śmiertelny wypadek przy pracy rolniczej, jakiemu uległ T. Ś. w dniu 27 września 2006 r.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że T. Ś., podlegający z mocy ustawy ubezpieczeniu społecznemu rolników, uległ w dniu 27 września 2006 r. wypadkowi przy pracy rolniczej, doznając stłuczenia żeber, a w dniu 26 czerwca 2008 r. złożył w Placówce Terenowej KRUS w W. wniosek o przyznanie mu jednorazowego odszkodowania z tytułu tego zdarzenia. W dniu 26 września 2008 r. ubezpieczony zmarł. Dalsze postępowanie w sprawie toczyło się z udziałem żony zmarłego M. Ś. oraz jego dzieci E. i P. Ś. Komisja Lekarska KRUS stwierdziła, iż uszczerbek na zdrowiu poszkodowanego w następstwie przedmiotowego wypadku wyniósł 0%, a jego śmierć była konsekwencją nieoperacyjnego nowotworu trzustki. Na podstawie opinii biegłego lekarza internisty diabetologa Sąd Rejonowy przyjął, że występujące u T. Ś. zapalenie trzustki było wynikiem urazu tego organu, zaś nowotwór trzustki

był spowodowany operacyjnym leczeniem torbieli. Zgromadzony materiał dowodowy upoważnia do postawienia tezy, iż istnieje związek przyczynowy pomiędzy wspomnianym wypadkiem przy pracy rolniczej a długotrwałą chorobą i śmiercią ubezpieczonego. Swoje rozstrzygnięcie Sąd pierwszej instancji oparł na przepisach art. 9 i art. 13 ust. 6 i ust. 8 ustawy z dnia 20 grudnia 1990r . o ubezpieczeniu społecznym rolników (jednolity tekst: Dz.U. z 2008 r. Nr 50, poz. 291) oraz § 1 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 16 maja 2007 r. w sprawie określenia wysokości jednorazowego odszkodowania z tytułu wypadków przy pracy rolniczej lub choroby zawodowej oraz zasiłku chorobowego (Dz.U. Nr 98, poz. 652 ze zm.).

Rozpoznając apelację organu rentowego od powyższego wyroku Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w S. uznał, że w sprawie występuje budzące poważne wątpliwości zagadnienie prawne, które przedstawił w swoim postanowieniu wydanym na podstawie art. 390 § 1 k.p.c.

Sąd drugiej instancji zauważył, iż w art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (jednolity tekst: Dz.U. z 2008 r. Nr 59, poz. 291) zawarto definicję wypadku przy pracy rolniczej, lecz regulacja ta nie wyodrębnia pojęcia wypadku śmiertelnego, jak czyni to art. 3 ust. 4 ustawy z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (jednolity tekst: Dz.U. z 2009 r. Nr 167, poz. 1322). Nasuwa się zatem pytanie, czy ten ostatni przepis należy stosować posiłkowo - z mocy odesłania zamieszczonego w art. 52 ust. 1 pkt 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników – do spraw z zakresu wymienionego w tytule ustawy ubezpieczenia, czy też zawarte w art. 10 ust. 1 pkt 3 i art. 13 ust. 13 tegoż aktu określenie „ubezpieczonego, który zmarł wskutek wypadku przy pracy rolniczej” trzeba traktować jako autonomiczne i w konsekwencji przyjąć, że ustawodawca nie zakreślając ram czasowych od daty zaistnienia wypadku przy pracy rolniczej do daty zgony ubezpieczonego, uznał, iż okoliczność ta nie ma znaczenia dla skutecznego ubiegania się o prawo do jednorazowego odszkodowania z tytułu śmiertelnego wypadku przy pracy rolniczej.

Zdaniem Sądu Okręgowego należy opowiedzieć się za tym drugim rozwiązaniem. Z treści art. 52 ust. 1 pkt 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym

rolników wynika, że w sprawach nieuregulowanych w tym akcie stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące pracowników do przyznania świadczeń z ubezpieczenia i do ich wypłaty. Unormowanie to nie może stanowić podstawy do posiłkowego stosowania w sprawach z zakresu ubezpieczenia społecznego rolników definicji śmiertelnego wypadku zawartej w art. 3 ust. 4 ustawy o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych. Regulacja art. 52 ust. 1 pkt 2 nie jest w tej materii wystarczającym odesłaniem do przepisu tego ostatniego aktu prawnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zagadnienie prawne, stanowiące przedmiot pytania sądu drugiej instancji, postawionego Sądowi Najwyższemu w trybie art. 390 § 1 k.p.c., chociaż musi być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 kwietnia 1996 r., II UR 5/96, OSNP 1997 nr 3, poz. 39 i postanowienie z dnia 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01, LEX nr 52571) i powinno być zredagowane w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, by umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, niesprowadzającej się do samej subsumcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 15 października 2002 r., III CZP 66/02, LEX nr 57240, z dnia 22 października 2002 r., III CZP 64/02 LEX nr 77033 i z dnia 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08, LEX nr 478179), to jednocześnie powinno ono pozostawać w związku z rozpoznawaną sprawą tak, by udzielenie odpowiedzi na postawione pytanie umożliwiło sądowi odwoławczemu podjęcie decyzji jurysdykcyjnej co do istoty sprawy (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 6 listopada 1998 r., III CZP 35/98, LEX nr 519292, z dnia 30 maja 2003 r., III CZP 30/03, LEX nr 109444, z dnia 25 czerwca 2008 r., III CZP 49/08, LEX nr 437197, z dnia 17 kwietnia 2009 r., III CZP 10/09, LEX nr 496383, z dnia 9 lipca 2009 r., III CZP 38/09, LEX nr 518116, z dnia 12 sierpnia 2009 r., II PZP 8/09, LEX nr 529760 i z dnia 22 października 2009 r., III CZP 75/09, LEX nr 532090) i wreszcie musi dotyczyć zagadnienia budzącego rzeczywiście poważne wątpliwości, gdyż użycie przez ustawodawcę przymiotnika kwalifikującego oznacza,

że w razie powstania wątpliwości pierwszego stopnia, tj. zwykłych, sąd drugiej instancji obowiązany jest rozwiązać je we własnym zakresie (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 października 2005 r., III CZP 68/05, LEX nr 175457).

W rozpoznawanej sprawie sformułowane przez Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w S. zagadnienie prawne nie spełnia powyższych kryteriów.

Przedmiotem niniejszego sporu jest prawo żony i dzieci rolnika zmarłego w wyniku wypadku przy pracy rolniczej do jednorazowego odszkodowania. Regulujący tę kwestię art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (jednolity tekst: Dz.U. z 2008 r. Nr 50, poz. 291 ze zm.) stanowi, że jednorazowe odszkodowanie przysługuje członkom rodziny ubezpieczonego, który zmarł wskutek wypadku przy pracy rolniczej lub rolniczej choroby zawodowej. Dla rozstrzygnięcia sporu wystarczającą jest zwykła wykładnia i zastosowanie tegoż unormowania. Cytowany przepis nie wiąże wszak prawa do spornego świadczenia z wypadkiem śmiertelnym. Powołana ustawa, definiując w art. 11 pojęcie wypadku przy pracy rolniczej, nie rozróżnia kwalifikowanej postaci owego wypadku, jaką jest wypadek śmiertelny. Akt ten nie tylko nie wyjaśnia istoty tego pojęcia, ale w ogóle nie posługuje się nim i z pojęciem tym nie łączy żadnych skutków prawnych na gruncie ubezpieczenia społecznego rolników i to w odniesieniu do obydwu stron stosunku ubezpieczenia(tak w zakresie zobowiązań składkowych ubezpieczonych jak i obowiązku wypłaty przez Kasę Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego należnych świadczeń). Nieco odmienna sytuacja występuje na płaszczyźnie unormowań ustawy z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (jednolity tekst: Dz.U. z 2009 r. Nr 167, poz. 1322 ze zm.). W art. 3 ust. 4 ustawy zamieszczono definicję wypadku śmiertelnego. Jednakże pojęcie to ma znaczenie wyłącznie dla klasyfikacji wypadków przy pracy dla celów statystycznych, niezbędnych w związku ze zróżnicowaniem składki na ubezpieczenie wypadkowe. Zgodnie bowiem z art. 30 ustawy o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych stopę procentową składki na ubezpieczenie wypadkowe ustala się dla danej grupy działalności w zależności od określonej dla niej kategorii ryzyka. Kategorię ryzyka dla grupy działalności ustala się zaś w

zależności od ryzyka określonego wskaźnikami częstości m. in. poszkodowanych w wypadkach śmiertelnych i ciężkich. Ustawa o ubezpieczeniu społecznym rolników nie różnicuje składki na ubezpieczenie chorobowe i wypadkowe z zastosowaniem tych wskaźników.

Wypada podkreślić, że pojęcie wypadku śmiertelnego nie odgrywa żadnej roli w ocenie prawa do świadczeń przysługujących z mocy przepisów ustawy o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych. Art. 13 ust. 1 tego aktu stanowi bowiem, iż jednorazowe odszkodowanie przysługuje członkom rodziny ubezpieczonego, który zmarł wskutek wypadku przy pracy i chorób zawodowych. Redakcja przepisu jest zatem podobna do tej, jaką posłużono się przy konstruowaniu art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników. W obydwu przypadkach prawo do świadczenia wiąże się nie z wypadkiem śmiertelnym, lecz z śmiercią ubezpieczonego wskutek wypadku przy pracy (wypadku przy pracy rolniczej). Upływ czasu pomiędzy datą zdarzenia wypadkowego i datą zgonu poszkodowanego, istotny w definicji wypadku śmiertelnego w rozumieniu art. 3 ust. 4 ustawy o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych, nie przesądza więc o zasadności roszczeń odszkodowawczych członków rodziny zmarłego ubezpieczonego na płaszczyźnie obydwu cytowanych aktów. Istnienie związku przyczynowego pomiędzy zdarzeniem wypadkowym a zgonem ubezpieczonego jest zaś okolicznością stanu faktycznego, ustalaną przez lekarza orzecznika i komisję lekarską Zakładu Ubezpieczeń Społecznych bądź lekarza rzeczoznawcę i komisję lekarską Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, a w razie odwołania od decyzji organu rentowego – przez sąd pracy i ubezpieczeń społecznych.

Z przedstawionych przyczyn Sąd Najwyższy postanowił odmówić rozstrzygnięcia zagadnienia przedstawionego niezgodnie z wymaganiami art. 390 § 1 k.p.c.